

Kæmnervæsen og Kæmnere i Thisted.

Af P. L. Hald.

Hvor langt tilbage i Tiden at Kæmnerinstitutionen har virket i Thisted er ikke klart; men utvivlsomt må den kunne føres tilbage til Midten af 1600erne, da man ved den Tid i de fleste mindre Købstæder finder en Kæmner som Byens Regnskabsfører. Det har aldrig været nogen eftertragtet Post, hvorfor Kæmnerne i tidligere Tider hyppigt skiftede; hertil bidrog sikkert det ret uvante Regnskabsarbejde, der krævede Forudsætninger, som kun Købmænd kunde antages at være i Besiddelse af, hvorfor disse næsten uden Undtagelse valgtes til dette Hverv, på andre Måder kunde det også være et besværligt og brydsomt Arbejde. Kæmnerposten var et Tillidshverv, der ikke var lønnet; men man vilde dog ikke, at Manden skulde have noget direkte Tab ved sit Arbejde for det almene, hvorfor han fik 2 Rdl. til Skrivematerialer. Han blev valgt for hvert År. I Begyndelsen af det nye År gik Trommen gennem Gaderne, og Byfogden indvarslede "Byens respektive Borgersamfund, Grund- og Husejere for at afgive Stemmer til Valg af eligerede Mænd, Taxer-Borgere, Ansætnings- og Lignings-Mænd med flere til Byens Bestillinger henhørende Forretningsmænd". Ved denne Lejlighed valgtes den nye Kæmner, såfremt den hidtilværende ikke ønskede at fortsætte; omkring ved 1800 valgtes også en Underkæmner, og det blev ofte således, at han indtrådte som Kæmner efter den afgang.

Det ser ud, som om man 1768 har indført en Nyordning af Kæmnervæsenet, og fra dette År kan noteres en fuldstændig Række af Kæmnere. Der blev anskaffet en Kæmnerkasse, der nu findes i Museet. I den gamle Kæmnerprotokol finder man følgende om den:

2. Marts: Betalt til Christian Rossenberg for Cæmner Cassen at gøre efter øvrighedens og Ligningsmændenes Ordre 2 Rdl. 1 M.

26. Marts: Betalt Anders Sebersen for Cæmner Cassen at beslå (samt også for en Bolt til Bisgårds Bom) 3 Rdl. 8 Sk.

Endvidere anskaffedes en Kæmnerprotokol, som den nye Kæmner Mads Thousgård forsynede med følgende Fortale:

"Efter Velæde og velb. Her Cancellie Råd Schavenii Ordre og Befalling bliver herved af mig underskrefne, Som første Mand annoteret, og indskrevet i denne Cæmner Bog alle Byens Indtægter og udgifter, for hver år, så længe som jeg er Cæmner, samt også med hvad omstændigheder, og efter hvad Ordre og for anstaltning samme er sket, tillige Med om kvitteringer haves, for udgifterne og af hvad dato de ere udgifne, Hvilchen betalling og Pligt, jeg også Påstår og beder Mine efter Kommere i alle deele Måe fyldestgøre og

efter Komme, førend dee fra Cæmneriet vorder endtlediget og løsgivet.

Thisted, d. 8. Julij 1768. *M. Thousgård.*
Og bliver da denne Begyndelse nu gjort af mig, Således som her efter følger."

Nogen videre Kassebeholdning husede den gamle Kæmnerkasse sjældent; i mange År havde den altid Underskud, der dækkedes enten af Kæmneren eller Byfogden, der måtte være velsituerede Mænd. Byfoged Lützhøft skriver ^{31/12} 1827 til de eligerede Mænd, at i de omtrent 17 År han har været Byfoged i Thisted, har Kæmnerkassen altid haft Underbalance, så han har måttet stå i Forskud undertiden med indtil 6 a 700 Rdl. uden at have beregnet Rt., ligesom han også ved Indkrævning af Grund- og Næringskatten har lidt årlige Tab; han henstiller derfor at der bliver optaget et Lån for dermed at få Underskudet udlignet.

Det hændte kun en enkelt Gang, at det på Grund at Ukyndighed ikke lykkedes Kæmneren at klare Regnskabet. Et enkelt År fik det af Amtmanden en Revisionspåtegning, der gik ud på at det ikke var aflagt i den befalede Orden. Ved denne Lejlighed noterer Byfogden, at Kæmneren ikke "på sædvanlig brugelig Måde har kunnet forfatte sit Kæmnerregnskab, uagtet han derom af mig ofte har været erindret". "Unægtelig har Kæmneren fortjent alvorlig Revselse for sit sludderagtige og ligeegyldige affattede Regnskab eller Ballance-Regning, og jeg forventer mig allerunderdanigst af det høje og nådige Collegium tillagt Ordre til hans Afstraffelse".

Øjensynlig har Byfogden forberedt sig på, at Kæmneren skulde have en forsvarlig Omgang, men Kancelliet var ikke slet så blodtørstig, selv om Regnskabet "ej kunde antages for noget ordentligt Regnskab". Da Manden nu ikke længere var Kæmner, og Regnskabet uagtet Formfejlene var rigtigt, så indskrænkedes det hele til, at Byfogden for Fremtiden måtte "alvorlig tilholde de kommende Kæmnere at aflægge deres Regnskab i Overensstemmelse med de derom udgæede Bestemmelser. I øvrigt var Kæmneren den ansete Købmand Christen Knakkegård, der nok kunde affatte et Regnskab; men det fremgår også, at Uenigheden mellem ham og Byfogden, Christian Brøndlund, der af Amtmand Faye fik det Skudsmål, at han intet andet Formål havde for sin Virken, end det, som indbringer personlig Vinding, måtte skyldes andre Regnskabet uvedkommende Forhold.

Efter Anordningen ^{24/10} 1837, der kom til at danne Grundlaget for en Ændring af Byernes Styrelse, gik man over til at have en fast Kæmner med årlig Løn, og han blev Regnskabsfører for alle

de under Kommunalbestyrelsen henlagte Institutioner. Denne Ordning varede til $\frac{1}{4}$ 1919, da Udviklingen medførte en Deling af Kånnervæsenet, således at Bestillingen som Kånner forsvandt, og i Stedet trådte en Kommunebogholder og Kommunekasserer.

Før 1768 er fundet som Kånner Monsø *Leerhøy*.

Efter 1768 følgende:

- 1768- $\frac{2}{8}$ 1771: *Mads Thousgård*. Han tog Borgerskab 3. Maj 1775 som Skipper, men kaldes senere Køb- og Værtshusmand. Han døde 1792, 64 År gl. Se i øvrigt om ham i Historisk Årbog 1906, S. 42 og flg.
- $\frac{2}{8}$ 1771-1772: *Didrich Edwardsen Galtrup*, tog Borgerskab som Købmand 5. Juli 1766; købte 1778 Højris på Mors af Amtmand Fr. Hauch; døde 1799.
- 1773: *Clemen Christensen Randrup*, tog Borgerskab som Købmand 23. Oktober 1756. Døde 1789 i Thisted Hospital, 61 År gl.
- 1774-1792: *Chresten Skårup*; først Skipper, senere Værtshusmand, i "Danmarks Handelsspejl" 1780 siges om ham, at "han handler med Korn og Tømmer, hvoraf det første udføres, og det sidste hjembringes med Sand-Skuderne, som fare på Norge". Død 1799.
- 1793-1798: *Jakob Jensen*, Købmand, død 1805, 52 År.
- 1799-1800: *Bertel Leerhøy*, Købmand, død $\frac{30}{11}$ 1822, 61 $\frac{1}{2}$ År.
- 1801: *Christen Knakkergård*; Borgerskab som Købmand $\frac{17}{7}$ 1779; døde $\frac{10}{9}$ 1825, 67 År.
- 1802: *Ole Christian Knakkergård*, Købmand (Broder til foregående) Borgerskab $\frac{18}{7}$ 1778; død $\frac{16}{8}$ 1819, 66 $\frac{1}{3}$ År.

- 1803: *Lars Grøntoft*, Købmand; død 1805, 37 År.
- 1804: *Bertel Holst*. Købmand.
- 1805: *Andreas Griishauge*, Købmand, født $\frac{11}{2}$ 1751, død $\frac{9}{10}$ 1824.
- 1806-1811: *Poul Eerslev*, Købmand.
- 1812-1813: *J. C. Schophuus*, Købmand, død $\frac{25}{6}$ 1824.
- 1814-1824: *O. Weje*.
- 1825-1826: *Otto Carstensen*, Postmester.
- 1827: *Jens L. Møller*, Købmand.
- 1828-1829: *J. Schütten*, Købmand.
- 1830: *J. C. Frost*, Købmand, død $\frac{21}{8}$ 1869, 69 År.
- 1831: *V. C. Bigum*, Købmand.
- 1832-1833: *Gudich Villadsen Momtoft*, Købmand, død $\frac{20}{9}$ 1878, 80 År.
- 1834: *P. C. Hunddahl*, Købmand, Agent, død $\frac{12}{12}$ 1875, 71 $\frac{3}{4}$ År.
- 1835: *Terman Klem*, Købmand, d. $\frac{20}{2}$ 1867, 65 $\frac{1}{2}$ År.
- 1836-1837: *Ignatius Vilhelm Werner*, Købmand, Agent, d. $\frac{7}{10}$ 1882, 81 År på Vilhelmsborg.
- 1838-1859: *S. Chr. Sørensen*, Købmand; senere Forligsmægler, d. $\frac{14}{7}$ 1881, 79 År.
- 1860- $\frac{27}{3}$ 1883: *H. B. Sørensen*, Købmand, d. $\frac{27}{3}$ 1883.
- $\frac{27}{3}$ 1883- $\frac{1}{12}$ 1900: *F. C. Bendixsen*, Sagfører, senere Bankdirektør.
- $\frac{1}{12}$ 1900- $\frac{14}{3}$ 1916: *J. C. Boesen*, Købmand, død sidstn. Dato.
- $\frac{14}{3}$ 1916- $\frac{30}{4}$ 1916: Byrådet ved Direktør Hove.
- $\frac{1}{5}$ 1916- $\frac{1}{4}$ 1919: *C. Brandi*, Kånnerassistent.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1920, side 190-196)